

Наукові перспективи
Видавнича група

Bulletin of Science and Education

серії: філологія, культура і мистецтво,
педагогіка, історія та археологія, соціологія

№ 1(7) 2023

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська організація «Християнська
академія педагогічних наук України»**

«Вісник науки та освіти»

***(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)***

Випуск № 1(7) 2023

Київ – 2023

Publishing Group «Scientific Perspectives»

**Public organization "Christian Academy of
Pedagogical Sciences of Ukraine"**

"Bulletin of Science and Education"

*(Series" Philology ", Series" Pedagogy ", Series" Sociology ",
Series" Culture and Art ", Series" History and Archeology")*

Issue № 1(7) 2023

Kiev – 2023

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»:
журнал. 2023. № 1(7) 2023. С. 812

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 31.01.2023, № 9/1-23)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, громадської наукової організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання» та громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходить застосування тематика наукового журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна).

Редакційна колегія:

- ✦ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Когляревського, (Харків, Україна)
- ✦ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✦ Волошенко Марина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Державного університету "Одеська Політехніка" (Одеса, Україна)
- ✦ Головя Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спільки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✦ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✦ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- ✦ Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Куршиш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✦ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Литвинська Світлана Віталіївна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)
- ✦ Матійчин Ірина Метиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)

- ✦ Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✦ Мацько Віталій Петрович - доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (Хмельницький, Україна)
- ✦ Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✦ Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- ✦ Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- ✦ Міщенко Ірина Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент, Заслужений працівник культури України, член Національної спілки художників України, доцент кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✦ Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методику її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- ✦ Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- ✦ Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- ✦ Прокопович Лада Валеріївна - доктор філософських наук, професор кафедри культурології та філософії культури Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
- ✦ Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- ✦ Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- ✦ Сидоренко Сергій Іванович - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- ✦ Скляр Ірина Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант (м. Дніпро, Україна)
- ✦ Степанова Наталя Михайлівна - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти, заступник з науки директора ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Черкаси, Україна)
- ✦ Супрун Володимир Миколайович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- ✦ Тележкіна Олеся Олександрівна - доктор філологічних наук (спеціальність "Українська мова"), доцент, професор кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, (Харків, Україна)
- ✦ Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- ✦ Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- ✦ Чікарькова Марія Юрійівна - доктор філософських наук (спец. "філософія культури"), професор кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)
- ✦ Шандра Наталя Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- ✦ Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- ✦ Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- ✦ Щербак Олена Володимирівна - кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна)
- ✦ Янкович Олександра Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна)
- ✦ Ярослав Сирник - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «ФІЛОЛОГІЯ»

- Aliyeva Kamala** 14
SOME ISSUES OF PHRASEOLOGY FORMATION IN CHANGING GENDER STEREOTYPES IN AZERBAIJANIAN LANGUAGE
- Anataichuk I.M., Oleshkevich I.P., Sazonova V.S.** 24
TELESCOPY AS A WIDESPREAD WAY OF WORD FORMATION IN CONTEMPORARY ENGLISH AND ITS TRANSLATION INTO UKRAINIAN
- Hlavatska Yu.L.** 40
NARRATOR AS THE MODERATOR OF THE AUTHOR'S INTENTION (CASE STUDY OF THE LITERARY BIOGRAPHY BY W. ISAACSON "STEVE JOBS: BIOGRAPHY")
- Lytvyn S.V., Sikaliuk A.I., Perminova V.A.** 54
NEW TRENDS IN PHILOLOGY: INTERNET-LINGUISTICS
- Sikaliuk A.I., Perminova V.A.** 64
TOURIST TEXT: PECULIARITIES OF TRANSLATION
- Taraba I.O., Sokolovska S.F., Shuhaiev A.V.** 74
INTERKULTURELLE AUSBILDUNG IM KONTEXT DER MIGRATION: SPRACHDIDAKTISCHE ASPEKTE
- Зеленська О.П.** 87
ДЕЯКІ ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ДИСКУРСУ (на матеріалі Конституції США)
- Кім Л.А.** 100
ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ЯК ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ»

- Колесник А.В.** 110
*НАТУРАЛІСТИЧНІ ОЗНАКИ У ТВОРЧОСТІ МОДЕСТА
ЛЕВИЦЬКОГО*
- Лебедєва Н.А., Тимкова В.А.** 123
*ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ГРАМАТИКИ
ПРАГМАТИКИ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ*
- Литвин О.Є., Колосова Г.А.** 136
*ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ
ДИСКУРСІ*
- Личук С.В.** 147
*ПАРЕМІЇ В ПОКУТСЬКИХ ГОВІРКАХ (На матеріалі
говірок сіл Стецева і Стецівка Коломийського району
Івано-Франківської області, Україна)*
- Ліпісовецька О.М., Лавренчук Т.С., Мальченко М.С.** 162
*ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДРАМИ Б. БРЕХТА «ЖАХ І
ВІДЧАЙ У ТРЕТІЙ ІМПЕРІЇ»*
- Михида С.П.** 173
ПСИХОХРОНОТОП МЕЖІ БОЛЮ
- Нідзельська Ю.М.** 187
*ІРОНІЯ ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО ЕФЕКТУ В
ЄВРЕЙСЬКИХ АНГЛОМОВНИХ ЖАРТАХ*
- Проценко О.А.** 199
*ФАКТ ЯК ОСНОВА СПОГАДОВОГО ПИСЬМА У КНИЗІ
ПРО ПОЕТА «МАРШАЛ ВІНГРАНОВСЬКИЙ»*
- Расевич Л.П.** 208
*ЛІТЕРАТУРНЕ КРАЄЗНАВСТВО В ЕСТЕТИКО-ЦІННІСНІЙ
ПАРАДИГМІ ЕПОХИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ*
- Романова О.О.** 222
*ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ*

Рязанцева Д.В. 234
*ФРАЗЕОЛОГІЗМИ У СТРУКТУРІ КУРСУ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ
ЛЕКСИКИ*

Синиця В.Г., Телеки М.М., Мироник О.В. 245
*РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОЛІРНОГО КОМПОНЕНТА ЧЕРВОНИЙ
ТА ЙОГО ВІДТІНКІВ У ЛАТИНСЬКІЙ МЕДИЧНІЙ
ТЕРМІНОЛОГІЇ*

**Торосян О.М., Оверчук О.В., Рогульська А.В., Байло
Ю.В., Пабат М.А.** 260
*ТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ
МОВИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ*

Яцків Н.Я. 271
*ІНТЕРМЕДІАЛЬНА ПАРАДИГМА РОМАНУ ЛІАН ГІЙОМ
«БЛУКАЛЬЦІ»*

СЕРІЯ «ПЕДАГОГІКА»

Grygorenko T.V., Gontsa I.S. 286
*THE POTENTIAL OF THE THEMATIC GROUP WREATH -
CROWN: ETHNOCULTURAL ASPECT*

Hromova N.M. 297
*COMMON PROBLEMS OF ORAL PRESENTATIONS
DELIVERY BY UNIVERSITY STUDENTS*

Nikitina N.P. 313
*FORMING FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE
COMPETENCE THROUGH DIGITAL COMMUNICATION
TECHNOLOGIES*

Алексеева Н.Д. 323
*РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА*

Біла Н.В., Дащенко Н.Л., Синоруб Г.П. 334
*ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ
СТУДЕНТІВ-ЖУРНАЛІСТІВ*

- Біницька К.М., Янкович О.І.** 351
ВІДРОДЖЕННЯ КЛАВЕСИННОЇ ШКОЛИ ТА ІСТОРИЧНО-ІНФОРМОВАНОГО ВИКОНАВСТВА В УКРАЇНІ В НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ТА ТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРКИ СВІТЛАНИ ШАБАЛТІНОЇ
- Бондарович О.П., Співак А.П., Шкірта М.І., Бобаль М.М., Гавриленко В.М.** 363
ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПОВ'ЯЗАНІ З ВІЙСЬКОВИМИ ДІЯМИ В УКРАЇНІ
- Борбич Н.В., Казмірчук О.А., Хомярчук А.П., Левицький О.** 372
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ
- Борзик О.Б., Москалюк О.В., Ємець З.В., Височан Л.М., Ящук О.М.** 383
STEM ЯК ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ІНТЕГРОВАНОЇ ОСВІТИ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
- Волошина А.В.** 397
ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
- Волошина Н.М., Гангал А.В.** 407
ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ
- Волошина О.В.** 421
ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
- Григорович О.В., Князян М.О., Гринько Л.В., Силантьєва В.І.** 432
ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ ІСПАНІЇ (1959-1974 рр.)
- Дубравська Д.М., Лисак В.М., Кость С.С.** 445
ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО СТАНУ

УДК 378:07-051]:[808.51:811.161.2]

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-1\(7\)-334-350](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-1(7)-334-350)

Біла Наталія Василівна кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри журналістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46400, тел.: (067) 366-49-62, <https://orcid.org/0000-0001-7679-8221>

Дашенко Наталія Левківна кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46400, тел.: (098) 584-23-38, <https://orcid.org/0000-0002-6189-6897>

Синоруб Галина Петрівна кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри журналістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46400, тел.: (097) 70-04-60, <https://orcid.org/0000-0001-7073-0752>

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ЖУРНАЛІСТІВ

Анотація. У статті актуалізовано проблему синхронної та асинхронної комунікації, для яких важливими є характеристики живого публічного спілкування за посередництва новітніх технологій. Дистанційний формат навчання зумовлює нові виклики до освітнього процесу, у якому у студентів-журналістів необхідно сформувати мовну, мовленнєву, комунікативну компетентності. З огляду на вимоги професії для медійників важлива також риторична компетентність, розуміння формальних і змістових рис сучасної публічної промови. Задля забезпечення продуктивного онлайн-навчання необхідно враховувати класичні та новітні вимоги щодо змісту, структури та форм подання інформації. Висловлено міркування, що онлайн-виступ зберігає всі ознаки публічної промови, оскільки спікер проходить ті ж етапи підготовки та прилюдного її виголошення, що й ритор, який виступає перед публікою в традиційному форматі (очно). Також зберігається дія основних понять і законів риторики. Зміни зазнають просторовий

(віддаленість комунікатора і слухачів) і відчуттєвий чинники (сприйняття ситуації та обстановки органами чуття).

Зосереджено увагу на формуванні й удосконаленні у здобувачів вищої освіти вмінь і навичок публічної комунікації, акцентовано на застосуванні тренінгових занять, що формують комунікативні вміння. Представлено досвід реалізації навчального проєкту – медіашколи «В ЕТЕРІ», спрямованого на вироблення й закріплення навичок онлайн-публічних виступів студентів-журналістів. Висвітлено процес підготовки спікерів до проведення вебінарів: вибір тематики, роботу над інформаційним наповненням, специфіку застосування новітніх комунікаційних і технічних інструментів для взаємодії з онлайн-аудиторією. У результаті функціонування медіашколи підтверджено ефективність залучення здобувачів вищої освіти до колективного навчального проєкту у дистанційному форматі, що забезпечує вироблення й закріплення основних умінь і навичок риторичної компетентності: організаційно-управлінських, пізнавальних, мовнориторичних, коригувальних.

Ключові слова: риторична компетентність, публічне мовлення, онлайн-мовлення, публічний виступ.

Bila Natalia Vasylivna PhD of Sciences in Social Communication, Associate Professor of Journalism Department, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Maksym Kryvonis St., 2, Ternopil, 46400, tel: (067) 366-49-62, <https://orcid.org/0000-0001-7679-8221>

Dashchenko Nataliia Levkivna PhD of Sciences in Philology, Associate Professor of Journalism Department, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Maksym Kryvonis St., 2, Ternopil, 46400, tel: (098) 584-23-38, <https://orcid.org/0000-0002-6189-6897>

Synorub Halyna Petrivna PhD of Sciences in Social Communication, Associate Professor of Journalism Department, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Maksym Kryvonis St., 2, Ternopil, 46400, tel: (097) 70-04-60, <https://orcid.org/0000-0001-7073-0752>

FORMATION OF PUBLIC SPEAKING SKILLS OF JOURNALIST STUDENTS

Abstract. The article updates the problem of synchronous and asynchronous communication, for which the characteristics of live public

communication through the latest technologies are important. The distance learning format causes new challenges to the educational process, in which it is necessary to develop linguistic, speech, and communicative competence among journalism students. Given the requirements of the profession, rhetorical competence and understanding of the formal and substantive features of modern public speech are also important for media professionals. To ensure productive online learning, it is necessary to take into account classic and modern requirements regarding the content, structure and forms of information presentation. It is argued that an online speech preserves all the features of a public speech since the speaker goes through the same stages of preparation and public delivery as a rhetor who speaks to the public in a traditional format (face-to-face). The effect of basic concepts and laws of rhetoric is also preserved. Spatial (the distance between the communicator and listeners) and sensory factors (perception of the situation and environment by the senses) change.

Attention is focused on the formation and improvement of public communication abilities and skills of higher education students, emphasis is placed on the application of training classes that form communication skills. The experience of the implementation of the educational project – media school «ON THE AIR» aimed at developing and consolidating the skills of online public speaking of journalist students is presented. The process of preparing speakers for webinars is covered: choosing a topic, working on information content, and the specifics of using the latest communication and technical tools for interacting with an online audience. As a result of the operation of the media school, the effectiveness of the involvement of higher education students in a collective educational project in a distance format, which ensures the development and consolidation of the main abilities and skills of rhetorical competence: organizational and managerial, cognitive, linguistic and rhetorical, corrective, has been confirmed.

Keywords: rhetorical competence, public speech, online speech, public speech.

Постановка проблеми. Сучасні умови реалізації особистості у багатьох професійних середовищах пов'язані з компетенціями, які передбачають гнучкість, адаптивність, управління, координацію, взаємодію та ін. Усі вони впливають з мовної і комунікативної компетенцій, які забезпечують спеціалістові будь-якої сфери діяльності базові навички володіння мовою, засобами здійснення мовленнєвої взаємодії. Проте в окремих гуманітарних галузях (виховання, освіта, право, політика, журналістика) особливої ваги набуває ще одна

компетентність – риторична. У ході навчання майбутніх медійників одним із дієвих форматів її розвитку є залучення студентів до публічних заходів шляхом виголошення промов різних родів, видів і жанрів красномовства. Участь у проєктах дає змогу набувати досвіду з пошуку, аналізу, оброблення та адаптації інформації, використання професійної аргументації для формулювання і повідомлення важливих ідей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методика та етапи підготовки промови ґрунтовно представлені у навчальній та науковій літературі, наприклад у посібнику С. Абрамовича та М. Чікарькової [1, с. 139-152]. Існують практичні посібники галузевого публічного мовлення для студентів різних гуманітарних, суспільних, природничих спеціальностей, як-от: для психологів [2], працівників сфери освіти [3; 4], правників [5; 6; 7], для бізнес-середовища [8], для рекламистів [9] та інших «галузевих» риторик як компонентів професійної підготовки фахівців [10]. Багатючий вітчизняний досвід вивчення, викладання та практики риторики охоплює широке коло прикладних питань, актуальних для сучасної комунікації. Серед інших це – активізація словникового запасу; технології переконливого мовлення; структурування тексту / виступу; прийоми залучення, утримання уваги слухачів та їх переконання; стилістичні ресурси переконливого мовлення та мовного експромту; психологічні аспекти індивідуального, групового та масового спілкування; можливості невербального спілкування при публічному мовленні; візуалізація виступу та б. ін.

Мета статті – висвітлити етапи, форми і зміст підготовки студентів-журналістів до публічних виступів, формування та реалізацію комунікативної компетентності у межах колективного навчального онлайн-проєкту.

Виклад основного матеріалу. Відмінність формальних і змістових рис сучасної публічної промови від класичної зумовлена певними об'єктивними чинниками, окремі з яких згрупував А. Степура у книзі «WOW-виступ по-українськи. Ноу-хау сучасного оратора»: нові терміни, віртуальні виступи, свобода рук, яскравість, короткість, назва [11, с. 15-18]. Спробуємо поміркувати над окремими позиціями цього переліку та звертаючи увагу на інші вагомні складові сучасного публічного виступу.

По-перше, сучасний публічний виступ ускладнює велика кількість нових, часто запозичених, фахових понять і термінів. У формуванні галузевої термінології спостерігається загальна

закономірність: «пришвидшений темп журналістської діяльності характеризується накопиченням запозичень, до яких фахівці не встигають (або й не намагаються встигати) запропонувати рідномовні відповідники». Дослідження походження журналістських термінів засвідчує суттєве переважає власне запозичених фахових понять – 48,99 %, меншу частку формують поняття, що мають комбіновану чи гібридну будову з погляду походження їх елементів, – 37,25 %, частка фахових понять виключно українського походження – 13,76 % [12, с. 135-136]. Означена тенденція переконує в надмірному насиченні запозиченнями фахової мови журналістики. Тому у межах підготовки до публічного виступу майбутнього медійника існує потреба з'ясувати суть деяких слів і для промовця, і для слухачів.

По-друге, новітні технології дають можливість особі стати публічною не виходячи з дому. Причому втрачається початкове розуміння публічності – виконання дій, зокрема мовлення, у присутності публіки, тобто прилюдна діяльність, яка передбачає одночасне перебування на місці і діяча, і спостерігача та сприйняття інтеракції усіма органами чуття. Адже мовна особистість розвивається в ході безпосереднього спілкування з широким колом людей, шляхом продукування «мовленнєвих вчинків» для заданої аудиторії, внаслідок колективної співдії, участі у професійних та громадських заходах, особисто апробує сценарії мовленнєвої поведінки в різних видах діяльності та відповідно до національної специфіки. Принципових змін публічне мовлення зазнало з можливістю віддаленого мовлення через радіо і телебачення в прямому ефірі чи в записі, а сучасність створила для всіх цих реалізацій ще й онлайн-формат. Тому молодому спеціалістові у будь-якій публічній сфері необхідне освоєння додаткових навичок, які стосуються використання «посередників» у комунікації з аудиторією. До таких посередників належать мікрофон, екран (для презентації) та пульт до нього, відеокамера, онлайн-інструменти (сервіси відеотелефонного зв'язку, сховища даних, мережеві ресурси й інструменти) та ін. Отож, чинник віртуальності у сучасних публічних виступах наштовхує на певні висновки: якщо задум (інвенція) виникає традиційно – у свідомості людини, то всі інші розділи класичної риторики (формулювання основних понять про предмет виступу – диспозиція; запам'ятовування змісту промови, його відтворення – меморія, вияв попередньої підготовки риторика – акція) реалізуються за допомогою новітніх технік і технологій.

По-третє, однією з ознак цифрової епохи є масове й активне користування пошуковими можливостями Інтернету, а відтак –

індивідуальний вибір інформації. Проте всеохопність таких можливостей і доступність до інформації не гарантує, що користувач готовий осмислити її потік, а сама інформація не становить загрози для його безпеки. Тому сучасна публічна діяльність у вигляді навчальних, просвітницьких, виховних заходів (в тому числі виступів) покликана забезпечити реципієнта достовірною інформацією. Причому промовець має подати її яскраво і коротко, оскільки нині він має значно більше суперників / конкурентів, ніж будь-коли в інші часи: вебінари, тренінги, ютуб-канали з різноманітним контентом, тематичні сторінки в соціальних мережах, які масово пропонують свої версії будь-якої інформації.

По-четверте, усі попередні чинники зумовлюють інформаційне перевантаження (обґрунтоване у теоріях Бертрама Гросса («The Managing of Organizations» (1964) і Елвіна Тоффлера («Future Shock» (1970)), і як наслідок – труднощі з «обробкою» інформаційного потоку. А це призводить до того, що сучасна людина не може довго зосереджуватися на одній події чи процесі. Тому перед промовцем постає вимога сенсової лаконічності – так званої короткомовності, у якій думки якомога інформативніші і гранично стислі. Крім того, особливо актуальним стає суто часовий чинник: користувачі соціальних мереж і відеохостингів звикли до коротких повідомлень, а тому зацікавлено та уважно слухатимуть промовця не довго. Навіть класична форма університетської лекції змушена адаптовуватися і змінюватися, відступаючи від суто монологічного викладу і залучаючи різні форми взаємодії зі слухачами.

Ці та інші чинники переконують у тому, що навчальний період необхідно максимально наситити підготовкою, яка вироблятиме стійкі вміння й навички прилюдного мовлення. Попри його новітні тенденції, які виникають на кожному етапі розвитку суспільства, важливими залишаються класичні підходи до підготовки та реалізації публічного мовлення, масово апробовані практикою попередніх періодів та в індивідуальному досвіді видатних ораторів.

Тому при підготовці до професійної діяльності у публічних сферах вважаємо за доцільне опиратися на базовий закон риторики – концептуальний, пов'язаний з пошуком ідеї, формуванням задуму майбутнього виступу, та на закономірних і необхідних «продовжувачах» подальшої діяльності: законах моделювання аудиторії, стратегічному, тактичному, мовленнєвому, ефективної комунікації, системно-аналітичному, детально представлених у навчальному посібнику «Риторика» Г. Сагач [13, с. 80–116]. Науковець

зазначає: «Процес організації риторичної діяльності включає в себе створення задуму і підготовку його «запуску» в певну аудиторію (шкільну, вузівську, масову тощо), а також проектування процесу та його «запуску». Такий підхід зовсім не суперечить класичним риторичним традиціям, згідно з якими формування й розвиток мисленнєво-мовленнєвої діяльності оратора здійснюється послідовно-ступенево: винайдення (інвенція), розташування (диспозиція), вираження (елокуція), запам'ятовування (меморію), виголошення (акція). Більше того, цей підхід сприяє... розв'язанню «старої» суперечності, сутність якої полягає в тому, що виділення кожного ступеня значною мірою формалізує мисленнєво-мовленнєвий процес діяльності оратора, оскільки в дійсності всі ступені так взаємопов'язані (один природно впливає з другого), що межа між ними має досить умовний характер» [13, с. 79].

Для майбутніх журналістів важливо розвивати вміння і навички самостійно готувати і виголошувати промови різних видів і жанрів на актуальні теми і для різних ситуацій. А крім мовної та мовленнєвої компетентностей, формувати / закріплювати здатності до активної комунікації, до координації дій з іншими, до формулювання суджень і ухвалення рішень. Важливе місце належить фаховим навичкам візуальної комунікації, навичкам створення текстів у різних жанрах, вмінням поєднувати візуальні й текстові контенти, використовувати сучасні інформаційні технології. Бажаними результатами навчальної діяльності мають стати навички переконливо відстоювати власну позицію, враховувати аргументи партнерів, знаходити оптимальні рішення відповідно до професійних вимог та інтересів учасників; уникати ситуацій (конфліктів), що можуть нашкодити професійній репутації та інтересам справи; знаходити переконливі аргументи, засоби впливу для досягнення комунікаційної мети, створення сприятливого суспільного середовища, формування власного іміджу і визнання результатів своєї праці.

Навчальна діяльність з риторики для студентів-журналістів у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (ТНПУ) включає застосування відтворювальних, конструктивних, аналітичних (експертних), пошукових (дослідницьких) і творчих вправ, завдань та ігор. Аудиторна та самостійна робота спрямована на удосконалення здібностей, умінь і навичок мовленнєвої та поведінкової діяльності. Однією з ефективних тенденцій у формуванні готовності до публічного мовлення є тренінгові заняття з риторики. На думку І. Гаркуші, вони вдосконалюють «вміння

відстежувати переваги і недоліки... мовленнєвої діяльності; рефлексію щодо наслідків», яка «особливо ефективна за умови запису власного виступу на відео- або аудіозасоби» [14, с. 104]. Використання елементів тренінгового навчання на аудиторних заняттях із риторики та в ході залучення до творчих проєктів (риторичний тренінг) дає змогу: покращити навички міжособистісної комунікації; накопичити особистий запас прийомів підготовки й виголошення промови (інформаційне наповнення, різні форми подання матеріалу тощо); апробувати себе у ролі промовця; здобути власний досвід говоріння для аудіо-, відеозапису або за посередництва вбудованих у пристрої камер тощо.

Популярний нині формат риторичного тренінгу сприяє також індивідуальному доланню хвилювання під час виступу, покращенню дикції, шліфуванню навичок аргументувати, переконувати, відстоювати власну позицію, контролювати невербальне повідомлення, тримати паузи, запалювати й надихати слухачів тощо [15, с. 111]. Загалом напрацювати риторичні вміння та навички і сформувати риторичну компетентність відповідно до професійного спрямування майбутніх медійників можна шляхом послідовної активізації індивідуальних схильностей та уподобань упродовж навчання на бакалавраті та в магістратурі.

До фахової діяльності журналіста найбільш наближеним вважаємо визначення риторичної компетентності, запропоноване С. Толочко: це – теоретична та практична «здатність продукувати різноманітні тексти переконливого мовлення в різних видах суспільного й міжособистісного спілкування та публічного мовлення для умотивованого й аргументованого донесення інформації; уміле послуговування засобами риторики з метою впливу на адресата мовлення, риторичного й особистісного самовдосконалення й вироблення індивідуального ораторського стилю» [16, с. 52].

Розвиток риторичної компетентності – тривалий процес, який вимагає індивідуальної зацікавленості здобувача освіти, методично грамотного курування з боку викладача (викладацького колективу), обов'язкового навчального тренування та рольової залученості до реальної практики виголошення промов перед публікою в очному чи дистанційному форматі.

Для забезпечення повноцінного функціонування навчального процесу в складних умовах, пов'язаних із COVID-19 та повномасштабною війною проти України, визріла необхідність адаптації методики навчання до дистанційного формату. Важливими є

забезпечення індивідуальної спрямованості навчання, створення комфортних умов для учасників освітнього процесу з урахуванням індивідуальних психологічних особливостей, розвиток інформаційної культури, вдосконалення навичок використання педагогічних та інформаційних технологій. Відбувається соціалізація навчання в нових умовах та з новими підходами [17].

Онлайн-платформа надає можливість ефективно поєднувати різні типи і види навчання, в процесі якого відбувається як синхронна (обмін інформацією у форматі вебінарів, форумів, відео-лекторіїв тощо) так і асинхронна (підготовка доповіді у зручний час; постійний доступ до джерел інформації в онлайн-просторі; спілкування з викладачем у месенджерах у разі виникнення питань) комунікація [17].

У цьому контексті по-новому звучать основоположні питання про збереження онлайн-мовленням характеристик живого публічного спілкування та доцільного застосування сучасних технологій для взаємодії з онлайн-аудиторією. Вважаємо, що перше питання, хоч і може викликати дискусію, має очевидні відповіді: оскільки промовець, який готується виступати перед онлайн-аудиторією, проходить ті ж етапи підготовки та власне виступу, що й для публіки у традиційному форматі (очно), то загалом онлайн-виступ зберігає ознаки публічного мовлення. Також зберігається дія основних понять і законів риторики. Змін зазнають просторовий (віддаленість комунікатора і слухачів) і відчуттєвий чинники (сприйняття ситуації та обстановки органами чуття).

Друге питання складається з двох взаємозумовлених частин: застосування сучасних технологій та взаємодія зі слухачами. Виклики зумовлені тим, що спікеріві важко утримувати увагу публіки, якої він не відчуває, а слухачі мають багато причин відволіктися. У промовця немає повноцінного зорового контакту зі слухачами, які спостерігають за виступом кожен окремо. Так, менеджер з маркетингу GlobalLogic В. Ткачук переконаний, що утримувати увагу через монітор можна за допомогою змістових та аудіовізуальних демонстрацій. До змістових належать: історія, жарт, особистий приклад з життя; запитання до аудиторії; пропонування певної активності (завдання) для слухачів; використання мультимедійного контенту; запрошення додаткового спікера (без попереднього анонсування). До аудіовізуальних належить: тембр голосу, інтонація, швидкість мовлення, тіло (зовнішній вигляд, міміка, артикуляція, жестикуляція) та презентація [18]. Проте сучасна технологія демонстрації слайдів також не повністю зосереджує увагу слухачів, адже промовець перестає бути контрастним подразником: вся

увага розосереджена між тим, що подається на слайдах, і тим, що говорить ритор. «Ще одним недоліком постійного використання презентації є той факт, що 80 % екрана монітора займають слайди і лише 20 % спікер. Це означає, що необхідно докладати більше зусиль, щоб звернути на себе увагу» [18]. І звичайно, потрібно враховувати, що під час вебінару недоступні форми взаємодії, звично застосовувані під час живого виступу.

Порівнюючи живе публічне мовленням з онлайнним, можемо зробити висновок, що при формуванні риторичної компетентності необхідно враховувати і класичні, і новітні вимоги до змісту, структури та форм представлення інформації. Задля забезпечення продуктивного онлайн-навчання викладачеві доцільно задати його вектор та працювати над постійним посиленням мотивації здобувачів вищої освіти. Після вивчення теорії та вироблення (закріплення) навичок при виконанні домашніх завдань важливо апробувати їх на практиці.

Нові обставини навчання та програмні вимоги мотивували викладачів кафедри журналістики ТНПУ започаткувати навчальний проєкт – онлайн-медіашколу «В ЕТЕРІ». Вона є форматом ефективної командної взаємодії «викладач ↔ студент ↔ аудиторія» та сприяє вдосконаленню у майбутніх фахівців умінь із журналістського фаху, комунікативних умінь, навичок модераторства. А також має профорієнтаційне призначення і спрямована на майбутніх абітурієнтів, які цікавляться журналістикою. Проведення зустрічей у формі вебінару потребує адаптації комунікативно-творчих методів роботи, характерних для риторики, до особливостей інформаційного середовища, спеціальної підготовки викладача (тренера) і студента (спікера) та належної організації процесу. «Запровадження нових форм організації навчального процесу, створення медіапродуктів на професійну тематику формують в майбутніх фахівців навички та компетентності, володіння якими є вимогою часу» [19].

Онлайн-медіашкола «В ЕТЕРІ» діє в університеті два роки поспіль (з 24.02.2021 р. по 30.04.2021 р. та з 09.02.2022 р. по 27.04.2022 р.) й запланована на 2023 р. Її мета – надати можливість здобувачам першого та другого рівнів вищої освіти спробувати себе в ролі промовця та модератора вебінару. Суттєві завдання спікерів – набути комунікативних навичок та навичок публічного мовлення, які є важливими інструментами професійного розвитку майбутніх медійників. Заняття відбувалися щотижня у формі вебінарів протягом 80 хв. через платформу ZOOM.

Викладачі-тренери і студенти-спікери спільно готували виступи перед онлайн-аудиторією: обирали актуальні теми, обговорювали основні ідеї (смисли, месенджі), структурували матеріал, продумували форми зворотного зв'язку та ін. Спікери готували презентаційний матеріал у програмах PowerPoint та Canva, включаючи відеоматеріали, інфографіку, подкасти, інтерактивні завдання, опитування та інші форми взаємодії зі слухачами.

Висвітлювані промовцями теми можна згрупувати у три блоки:

1) *журналістська майстерність / діяльність*: «Секрети сторітелінгу», «Як писати класні тексти», «Мистецтво фотографії: як за допомогою фото збільшити аудиторію», «Як стати успішним тележурналістом», «Stories в Instagram. Секрети успіху», «Як створити свій медіабізнес», «Дедлайни: як все встигнути»;

2) *основи медіаграмотності*: «Як не потрапити на гачок неправдивої інформації», «Права та обов'язки журналіста: як не потрапити в халепу», «Мистецтво самореклами»;

3) *публічне мовлення*: «Секрети успішного спілкування: вміння говорити», «Як не боятися публічних виступів».

Над формуванням аудиторії спільно працювали викладачі і студенти спеціальності, реалізуючи ідею зацікавити старшокласників та випускників закладів професійної освіти журналістикою як середовищем і діяльністю. Завдяки власноруч створеній рекламі (постери) та її розсилці у соцмережах охочі долучитися до онлайн-медіашколи мали змогу ознайомитися з її програмою. Також було запропоновано заповнити реєстраційну гугл-форму, на основі якої сформовано базу контактних даних, а на емейли організатори систематично надсилали повідомлення щодо наступного вебінару. На основі анкети складено карту учасників (65 осіб у 2021 р. та 105 осіб у 2022 р.), яка охоплює велику частину Західної України (Буськ, Броди, Золочів, Стрий, Дубровиця, Кременець, Тернопіль, Збараж, Зборів, Бережани, Чортків, Івано-Франківськ, Могилів-Подільський) та окремі інші регіони країни (Дніпро). Варто наголосити на тому, що в анкеті важливим для організації продуктивного, активного навчання є питання, у якому респонденти зазначали свої очікування від онлайн-курсу. Серед відповідей переважають прагнення дізнатися більше про медіасферу, опанувати основи медіаграмотності, здобути комунікативні навички, навчитись писати тексти, готувати якісні промови та бути стресостійкими під час їх виголошення. Зазначені очікування дали спікерам змогу внести необхідні корективи у підготовку до вебінарів, активізувати зворотний зв'язок з учасниками.

Важливо, що для підготовки анонсів, виголошення промов та модерування онлайн-зустрічей було сформовано пари спікерів. Ці тандеми склалися зі студентів бакалаврату і магістратури, було залучено і студентів, які мають досвід практичної діяльності у засобах масової інформації. Наприклад, Х. Вояк – журналістка тернопільського онлайн-видання «Без Табу»; Р. Комінярський – журналіст, автор та ведучий онлайн-програми «ТайТак» на платформі «ТМЦ.інфо»; І. Махтура – коректорка у пресовій агенції «Вільне життя»; Т. Панченко та С. Ковалко – SMM-спеціалістки кафедри журналістики ТНПУ; А. Кисіль – кореспондентка онлайн-видання «Терен»; М. Орлик – фотографиня; Т. Шило – ведуча програми «Без обгортки» на телеканалі «Тернопіль 1», ведуча авторської програми SHYLO Question; Ю. Іноземцева – журналістка газети «20 хвилин»; О. Грицишин – графічний асистент Mindy Team Ternopil; Ю. Нагорна – прес-секретарка департаменту охорони здоров'я Тернопільської облдержадміністрації; Л. Голояд – керівниця Молодіжного медіацентру громади та прес-секретарка Української асоціації молодіжних рад; В. Заблоцька – стажерка програми «Загублений світ» на телеканалі «2+2»; О. Рогачук – журналістка відділу новин на львівському телеканалі НТА.

Вебінари стали своєрідним майданчиком для інтерактивного спілкування слухачів із тренерами, спікерами, експертами та фахівцями-практиками медіасфери. Однак головний акцент було поставлено на публічному мовленні спікерів – майбутніх медійників, їх уміннях поводитися перед слухачами / глядачами, доносити інформацію до них, взаємодіяти між собою та з аудиторією.

Досвід риторичної діяльності пов'язаний з формуванням уміння рефлексувати, підпорядкованим системно-аналітичному закономірностям риторики. Тому робочі команди обов'язково обговорювали хід і результати проведених вебінарів: виявляли й аналізували власні відчуття, відзначали успішні мовленнєві стратегії та невдалі моменти виступів, аналізували причини їх виникнення, робили висновки щодо застосованих форм взаємодії з онлайн-слухачами. Таким чином нагромаджували цінний досвід, аналізуючи діяльність інших, пропонуючи способи і форми ефективного проведення публічних заходів у онлайн-форматі. Отже, завершальний етап діяльності ґрунтується на осмисленні проведеної підготовки і виголошення промов, аналізі власної поведінки, сприймання та реакції слухачів, можливостей коригування мисленнєво-мовленнєвої діяльності, зорієнтованої на успішний та ефективний кінцевий результат.

Підсумковими і власне журналістськими завданнями для спікерів були написання й публікування інформаційних матеріалів про вебінари онлайн-медіашколи на сторінці кафедри журналістики, на сайті університету, а також на місцевих новинних ресурсах та у соціальних мережах Facebook, Instagram, Telegram і TikTok.

Наприкінці навчальних вебінарів слухачі онлайн-медіашколи «В ЕТЕРІ» заповнили рефлексію-анкету, в якій зазначили свої побажання щодо підвищення рівня роботи медіашколи в майбутньому та виокремили ті теми вебінарів, які сподобалися найбільше.

Серед занять, які проводилися впродовж лютого-травня 2022 р., усі слухачі визначили пріоритетними теми «Як писати класні тексти» та «Як не боятися публічних виступів». 77,8 % учасників школи надали перевагу вебінарам «Секрети успішного спілкування: вміння говорити», «Мистецтво самореклами», «Мистецтво фотографії. Як за допомогою фото збільшити аудиторію», «Дедлайни: як все встигнути». Цікавими для 66,7 % слухачів стали теми «Як не потрапити на гачок неправдивої інформації», «Секрети сторітелінгу», «Як стати успішним тележурналістом», «Права та обов'язки журналіста: як не потрапити в халепу». Найменша кількість осіб (55,6 %) цікавиться створенням власних медіапроектів та процесом монетизації. Загальна оцінка онлайн-заходів – максимальна: у 5 балів їх оцінило 95,7 % респондентів, у 4 – 4,3 % . Це засвідчує високий рівень організації медіашколи «В ЕТЕРІ».

Загалом результати анкетування слухачів та рефлексії самих промовців дають підстави вважати, що спікери разом зі своїми наставниками взяли до уваги усі аспекти успішного публічного мовлення: підійшли творчо до початку промови (самопрезентування, захопливі історії, тематичні відео, риторичні питання), добре її структурували (поділ на блоки, актуальна статистика, приклади досліджень, кейси), зосередилися на зацікавленні онлайн-слухачів.

Висновки. Перехід на дистанційне навчання, зумовлений пандемією та війною, став неочікуваним та доволі серйозним випробуванням для всіх учасників освітнього процесу. Поєднання синхронної та асинхронної навчальної комунікації, обмін інформацією без вимоги бути присутніми «тут і зараз» актуалізував пошук ефективних форм взаємодії задля якісної фахової підготовки. Для майбутніх медійників, як представників публічної сфери, вимогою професії є володіння комунікативною компетентністю та її складовими – мовною, мовленнєвою, риторичною. Тому для їх формування в умовах дистанційного навчання особливо важливо дотримуватися основних

етапів підготовки промов (інформаційних, просвітніх, агітаційних тощо) та використовувати доцільні форми їх виголошення. Як засвідчив досвід, ефективним форматом для отримання студентами персонального досвіду публічних виступів є колективний навчальний проєкт, що реалізується як онлайн-медіашкола «В ЕТЕРІ» із залученими онлайн-слухачами.

Під керівництвом викладачів-наставників проведено ґрунтовну підготовку спікерів до виступів. Індивідуальні консультації та репетиції сприяли випрацюванню техніки ораторського мовлення (сила, впевненість голосу), поведінкових складових (жести та пози), обранню форм для утримання уваги слухачів, тренуванню відчуття часу. Головна увага зосереджена на змісті публічного виступу (представлення інформації, логічність і послідовність компонування матеріалу, наведення аргументів і контраргументів, висловлювання своєї позиції та ін.) та його слайдовій презентації. Остання складова сучасного публічного онлайн-виступу вимагає освоєння навичок, які стосуються використання технічних і технологічних інструментів комунікації (комп'ютерні програми, онлайн-сервіси, мікрофон, відеокамера, пульти та ін.).

Змістове і фактичне наповнення заявлених тем супроводжувалося формулюванням промовистих назв виступів, з'ясуванням значення численних новітніх термінів журналістики, критичним підходом у доборі інформації, зокрема щодо уникнення несуттєвого і надлишкового контенту. Упорядкування зібраного матеріалу підпорядковувалося вимогам до структури промови, її сенсової лаконічності та ситуативної вичерпності. Доречна стислість подання інформації, вироблення уважного ставлення до власного мовлення і поведінки, врахування проміжків слухацької активності, відчуття реальності часу, володіння технологіями презентації, тактовна взаємодія з промовцем-партнером, конструктивна комунікація з учасниками – вагомі складники, увага до яких забезпечує успішну реалізацію онлайн-виступу і які репрезентують сформованість мовної, мовленнєвої, комунікативної, риторичної компетентностей.

Позитивні відгуки слухачів медіашколи про її діяльність є результатом творчого підходу колективу викладачів та їх вихованців до тематики занять, мотивації студентів до набуття особистого досвіду публічних виступів, зокрема в сучасних умовах навчання.

Отже, залучення здобувачів вищої освіти до творчого навчального проєкту у дистанційному форматі забезпечує вироблення й закріплення основних умінь і навичок риторичної компетентності: організаційно-управлінських, пізнавальних, мовнориторичних, коригувальних.

Література:

1. Абрамович С. Д., Чикарькова М. Ю. Риторика : навчальний посібник. Львів : Світ, 2001. 240 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk651547.pdf>
2. Конівіцька Т. Я. Підготовка до публічного виступу : практичний посібник для студентів-психологів. Львів : ЛДУ ДЖД, 2019. 133 с.
3. Голуб Н. Б. Ефективні методи і засоби навчання риторики майбутніх учителів. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2008. Вип. 25. С. 31–35.
4. Педагогічна риторика: історія, теорія, практика : монографія / [О. А. Кучерук, Н. Б. Голуб, О. М. Горошкіна, С. О. Караман та ін.]; за ред. О. А. Кучерук. Київ : КНТ, 2016. 258 с.
5. Абрамович С. Д., Молдован В. В., Чикарькова М. Ю. Риторика загальна та судова : навчальний посібник. Київ : Юріком Інтер, 2002. 416 с.
6. Олійник О. Б. Правова риторика : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2010. 166 с.
7. Тягнирядно Є. В., Яворська Г. Х. Риторичні вміння правників: теорія і практика : монографія. Одеса : ОДУВС, 2009. 224 с.
8. Серета Н. В. Основи риторики для бізнес-лідерів: ефективний публічний виступ : навчальний посібник. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.
9. Гаркуша І. В. Неориторика як персуазивна комунікація у структурі професійної компетентності рекламистів. *Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки*. 2014. № 1–2 (36–37). С. 105–109.
10. Ткаченко Л. П. Риторика в системі професійного навчання: історія становлення навчальної дисципліни : монографія. Харків ХНУ ім. Г. Сковороди, 2016. 428 с.
11. Степура А. WOW-виступ по-українськи. Ноу-хау сучасного оратора. Дніпро : Моноліт, 2018. 304 с.
12. Дашченко Н. Кількісні параметри питомих і запозичених термінів у галузі журналістики. *Лінгвістичні студії*: збірник наукових праць; гол. ред. Ж. Краснобаєва-Чорна. Вінниця : ДонНУ ім. В. Стуса, 2020. Вип. 40: у 2-х т. Т. 1. С. 122–129. DOI: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/24259/1/Term_zurn.pdf
13. Сагач Г. М. Риторика : навчальний посібник ; вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ : ВД «Ін Юре», 2000. 568 с. URL: http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/Sahach_2000_568.pdf
14. Гаркуша І. В. Тренінг як інтерактивний засіб формування риторичних умінь рекламистів у процесі фахової підготовки. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2015. № 1 (21). С. 103–107.
15. Макович Х. Я., Вербицька Л. О., Капітан Н. О. Словник термінів і понять з риторики. Львів, 2016. 140 с.
16. Толочко С. В. Формування риторичної компетентності викладачів у післядипломній педагогічній освіті. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Шевченка* / голов. ред. М. О. Носко. Чернігів : НУЧК, 2020. Вип. 8 (164). С. 51–59.
17. Синоруб Г. П. Асинхронна комунікація в процесі дистанційного навчання: переваги і недоліки. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи* : матеріали V Міжнар. науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 30 квітня 2020 р.). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. С. 68–70.

18. Ткачук В. Онлайн-виступи: як ефективно провести вебінар і не втратити аудиторію. *Marketing Media Review*: сайт. 2020. URL: <https://mmr.ua/ru/show/onlajn-vistupi-yak-efektivno-provesti-vebinar-ta-ne-vtratiti-sluhachiv>

19. Драган-Іванець Н. В., Синоруб Г. П. Навчальне відео як творчий проєкт студентів-журналістів в умовах дистанційного навчання (на прикладі дисципліни «Спеціалізація: інтернет, телебачення»). *Наукові записки ТНПУ. Серія: Педагогіка*. 2021. № 2. С. 137–144.

References:

1. Abramovych, S. D., Chikarjkova, M. Ju. (2001) *Rytoryka [Rhetoric]*. Ljviv: Svit. Retrieved from <http://194.44.152.155/elib/local/sk651547.pdf> [in Ukrainian].

2. Konivicjka T. Ja. (2019) *Pidghotovka do publichnogho vystupu [Preparation for a public speech]*. Ljviv: LDU DZhD [in Ukrainian].

3. Gholub, N. B. (2008) *Efektivni metody i zasoby navchannja rytoryky majbutnikh uchyteliv [Effective methods and means of teaching rhetoric of future teachers]*. *Naukovyj visnyk Izmajiljskogho derzhavnogho ghumanitarnogho universytetu. Ser.: Pedagoghichni nauky – Scientific Bulletin of the Izmil State Humanitarian University. Ser.: Pedagogical sciences*, 25, 31–35 [in Ukrainian].

4. Kucheruk, O. A., Gholub, N. B. Ghoroshkina, O. M., Karaman, S. O. et al. (2016) *Pedagoghichna rytoryka: istorija, teorija, praktyka [Pedagogical rhetoric: history, theory, practice]*. O. A. Kucheruk (Ed.). Kyjiv: KNT [in Ukrainian].

5. Abramovych, S. D., Moldovan, V. V., Chykarjkova M. Ju. (2002) *Rytoryka zaghaljna ta sudova [General and Judicial Rhetoric]*. Kyjiv: Jurikom Inter [in Ukrainian].

6. Olijnyk, O. B. (2010) *Pravova rytoryka [Legal rhetoric]*. Kyjiv: Kondor [in Ukrainian].

7. Tjagnyrjadno, Je. V., Javorsjka, Gh. Kh. (2009) *Rytorychni vminnja pravnykiv: teorija i praktyka [Rhetorical skills of lawyers: theory and practice]*. Odesa: ODUVS [in Ukrainian].

8. Sereda, N. V. (2016) *Osnovy rytoryky dlja biznes-lideriv: efektyvnyj publichnyj vystup [Essentials of Rhetoric for Business Leaders: Effective Public Speaking]*. Kyjiv: DP «NVC «Prioritytety» [in Ukrainian].

9. Gharkusha, I. V. (2014) *Neorytoryka jak persuazyvna komunikacija u strukturi profesijnogi kompetentnosti reklamistiv [Neo-rhetoric as persuasive communication in the structure of professional competence of advertisers.]*. *Derzhava ta rehiony. Ser.: Ghumanitarni nauky – State and regions. Ser.: Humanities*, 1–2 (36–37), 105–109 [in Ukrainian].

10. Tkachenko, L. P. (2016) *Rytoryka v systemi profesijnogho navchannja: istorija stanovlennja navchaljnoji dyscypliny [Rhetoric in the system of professional education: the history of the formation of the educational discipline]*. Kharkiv: KhNPU [in Ukrainian].

11. Stepura, A. (2018) *WOW-vystup po-ukrajinsjky. Nou-khau suchasnogho oratora [WOW performance in Ukrainian. Know-how of a modern speaker]*. Dnipro: Monolit [in Ukrainian].

12. Dashchenko, N. (2020) *Kiljkisni parametry pytomykh i zapozychenykh terminiv u ghaluzi zhurnalistyky [Quantitative parameters of specific and borrowed terms in the field of journalism]*. *Linghivistychni studiji – Linguistic Studies*, vol. 40, part 1, 122–129. DOI: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/24259/1/Term_zurn.pdf [in Ukrainian].

13. Sagach, Gh. M. (2000) *Pytopyka [Rhetoric]*. Kyjiv: VD «In Jure». Retrieved from http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/Sahach_2000_568.pdf [in Ukrainian].

14. Gharkusha, I. V. (2015) Treningh jak interaktyvnyj zasib formuvannja rytorychnykh uminj reklamistiv u procesi fakhovoji pidghotovky [Training as an interactive means of forming the rhetorical skills of advertisers in the process of professional training]. *Derzhava ta rehiony. Ser.: Socialjni komunikaciji – State and regions. Ser.: Social communications, 1 (21), 103–107* [in Ukrainian].

15. Makovych, Kh. Ja., Verbycjka, L. O., Kapitan, N. O. (2016) *Slovnyk terminiv i ponjatyj z rytoryky [Dictionary of terms and concepts from rhetoric]*. Ljviv [in Ukrainian].

16. Tolochko, S. V. (2020) Formuvannja rytorychnoji kompetentnosti vykladachiv u pisljadyplomnij pedagoghichnij osviti [Formation of rhetorical competence of teachers in postgraduate pedagogical education]. *Visnyk Nacionaljnogho universytetu «Chernighivskij koleghium» im. T. Shevchenka – Bulletin of the National University «Chernihiv Collegium named T. Shevchenko», 8 (164), 51–59* [in Ukrainian].

17. Synorub, Gh. P. (2020) Asynkhronna komunikacija v procesi dystancijnogho navchannja: perevagy i nedoliky [Asynchronous communication in the distance learning process: advantages and disadvantages]. *Suchasni informacijni tekhnologhiji ta innovacijni metodyky navchannja: dosvid, tendenciji, perspektyvy – Modern information technologies and innovative teaching methods: experience, trends, prospects: Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Internet-Conference, (pp. 68–70)*. Ternopilj: TNPU im. V. Ghnatjuka [in Ukrainian].

18. Tkachuk, V. (2020) *Onlajn-vystupy: jak efektyvno provesty vebinar i ne vtratytu audytoriju [Online presentations: how to effectively conduct a webinar and not lose the audience]*. Marketing Media Review <https://mmr.ua/> Retrieved from <https://mmr.ua/ru/show/onlajn-vistupi-yak-efektivno-provesti-vebinar-ta-ne-vtratiti-sluhachiv> [in Ukrainian].

19. Dragan-Ivanec, N. V., Synorub, Gh. P. (2021) Navchaljne video jak tvorchyj projekt studentiv-zhurnalistiv v umovakh dystancijnogho navchannja (na prykladi dyscypliny «Specializacija: internet, telebachennja») [Educational video as a creative project of journalist students in the conditions of distance learning (on the example of the discipline «Specialization: Internet, Television»)]. *Naukovi zapysky TNPU. Ser.: Pedagoghika – Scientific notes of TNPU. Ser.: Pedagogy, 2, 137–144* [in Ukrainian].